

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW**

DELEGATURA w ŁODZI

Aleja Piłsudskiego 8
90-051 Łódź, P - 73
Tel. (0-42) 636-36-89, Fax (0-42) 636-07-12
E-mail: lodz@uokik.gov.pl

RŁO/61-88/04/-AK-MN-

Łódź, dnia 8 grudnia 2004 r.

DECYZJA Nr RŁO 16/2004

Na podstawie art. 23e ust. 1 i 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jednolity: Dz. U. z 2003 r., Nr 86, poz. 804 ze zm.) oraz stosownie do art. 28 ust. 6 tej ustawy i § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. nr 18 poz. 172 ze zm.), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów wszczętego z urzędu przeciwko Wyższej Szkole Humanistyczno-Przyrodniczej - Studium Generale Sandomiriense z siedzibą w Sandomierzu, ul. Krakowska 26, 27-600 Sandomierz,

działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, wskazaną w art. 23a ust.1 i 2 ww. ustawy działanie przedsiębiorcy polegające na bezprawnym, godzącym w interesy konsumentów stosowaniu w „Regulaminie Odpłatności za studia licencjackie w Studium Generale Sandomiriense – Wyższej Szkole Humanistyczno-Przyrodniczej w Sandomierzu” w § 4 ust. 6 zapisu o treści „Wpłaty pieniężne dokonane tytułem czesnego nie podlegają zwrotowi.” stanowiącego postanowienie wzorca umowy wpisane w dniu 14 sierpnia 2003 r., Sygn. Akt XVII Amc 34/01 do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego **i stwierdza zaniechanie jej stosowania** z dniem 1 października 2004 r.

Uzasadnienie

W dniu 17 września 2004 r. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (zwany dalej Prezes Urzędu) w ramach posiadanych kompetencji ustawowych wszczął postępowanie wyjaśniające w celu wstępnego ustalenia, czy Wyższa Szkoła Humanistyczno-Przyrodnicza - Studium Generale Sandomiriense z siedzibą w Sandomierzu (zwana dalej Studium Generale Sandomiriense) stosuje w obrocie z udziałem konsumentów wzorce umowne i czy nie zawierają one niedozwolonych postanowień umownych. W trakcie postępowania wyjaśniającego Prezes Urzędu ustalił, że Studium Generale Sandomiriense stosowała w stosunkach umownych ze studentami wzorec umowy pod nazwą Regulamin Odpłatności za Studia Licencjackie w Studium Generale Sandomiriense – Wyższej Szkole

Humanistyczno-Przyrodniczej w Sandomierzu”. Regulamin ten w § 4 ust.6 stanowił, że „Wpłaty pieniężne dokonane tytułem czesnego nie podlegają zwrotowi.”. Prezes Urzędu ustalił, że postanowienie umowne o podobnej treści zostało wpisane do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego, na mocy wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - Sygn. Akt XVII Amc 34/01w dniu 14 sierpnia 2003 r. Wobec powyższego Prezes Urzędu stwierdził, że nastąpiło naruszenie uzasadniające wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

Postanowieniem Prezesa Urzędu z dnia 20 października 2004 r. zostało wszczęte postępowanie w sprawie stosowania przez Studium Generale Sandomiriense praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów polegających na bezprawnym, godzącym w interesy konsumentów stosowaniu w Regulaminie Odpłatności za Studia Licencjackie w Studium Generale Sandomiriense – Wyższej Szkole Humanistyczno-Przyrodniczej w Sandomierzu”, w § 4 ust. 6 zapisu o treści „Wpłaty pieniężne dokonane tytułem czesnego nie podlegają zwrotowi.”, stanowiącego postanowienie wzorca umowy wpisane w dniu 14 sierpnia 2003 r. sygn. Akt XVII Amc 34/01 do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego, co może stanowić naruszenie art. 23a ust. 1 i 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jednolity: Dz. U. z 2003 r., Nr 86, poz. 804 ze zm.) (zwana dalej ustawą o okik).

W odpowiedzi na zawiadomienie Prezesa Urzędu z dnia 20 października 2004 r. o wszczęciu postępowania w sprawie, o której mowa wyżej, Studium Generale Sandomiriense w piśmie z dnia 28 października 2004 r. poinformowało, że od 1 października 2004 r. stosuje w obrocie ze studentami „Regulamin Odpłatności za studia licencjackie w Studium Generale Sandomiriense – Wyższej Szkole Humanistyczno-Przyrodniczej w Sandomierzu”, przyjęty Uchwałą nr 8/2004 Senatu z dnia 30 września 2004 r., który nie zawiera już kwestionowanego przez Prezesa Urzędu postanowienia umownego o treści „Wpłaty pieniężne dokonane tytułem czesnego nie podlegają zwrotowi”. Studium Generale Sandomiriense wyjaśniło, że zapis taki istniał w roku akademickim 2003/2004, ale uczelnia w praktyce zawsze dokonywała zwrotu czesnego. Na dowód powyższych twierdzeń Studium Generale Sandomiriense przedstawiło kopie przelewów zwrotu opłaty czesnego, kopie uchwały nr 8/2004 Senatu Uczelni oraz zmieniony Regulamin odpłatności za studia licencjackie obowiązujący od roku akademickiego 2004/2005 (k-ty.11-17).

Prezes Urzędu ustalił co następuje:

Studium Generale Sandomiriense zostało wpisane do rejestru uczelni niepaństwowych pod nr 73, w dniu 21 grudnia 1995 r., na podstawie Decyzji Ministra Edukacji Narodowej Nr DNS 3-0145/288/TBM/95 z dnia 21 grudnia 1995 r. (k. 7). Przedmiotem działania uczelni wpisanym w rubryce trzeciej rejestru było „Kształcenie w systemie wyższych studiów zawodowych na kierunkach filologia polska, biologia, ogrodnictwo”. Studium Generale Sandomiriense posiadało osobowość prawną na podstawie art. 8 ustawy z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 12, poz. 65, poz. 385, ze zm.). Uczelnia świadczyła usługi kształcenia odpłatnie. Świadczenie uczelni miało charakter zobowiązania ciągłego polegającego na trwałym, rozciągniętym w czasie przez okres studiów kształceniu studentów. Odpowiednikiem świadczenia uczelni było zobowiązanie studentów do płacenia czesnego.

Studium Generale Sandomiriense w roku akademickim 2003/2004 stosowało wzorzec umowy pod nazwą „Regulamin Odpłatności za studia licencjackie w Studium Generale Sandomiriense – Wyższej Szkole Humanistyczno-Przyrodniczej w Sandomierzu” (zwany dalej Regulamin na rok 2003/2004), wprowadzony w życie z dniem 1 października 2003 r. Uchwałą Nr 6/2003 Senatu Studium Generale Sandomiriense – Wyższej Szkoły Humanistyczno-Przyrodniczej w Sandomierzu z 24 września 2003 r. Regulamin na rok 2003/2004 stanowił załącznik do ww. Uchwały (k-ty 4-6).

Art. 384 § 1 Kodeksu cywilnego przykładowo wymienia jako wzorce ustalone przez jedną ze stron warunki umów, wzory umów oraz regulaminy. Regulaminy pełnią funkcje zbliżone do ogólnych warunków umów i wzorów umów. Zawierają tak samo usystematyzowany zbiór postanowień określających treść umowy, przez co stanowią gotowy standard do wykorzystania przez strony. Taki gotowy standard stanowił Regulamin na rok 2003/2004. Został on ustalony jednostronnie przez Senat Studium Generale Sandomiriense bez udziału studenta.

Opłaty czesnego za studia regulowały postanowienia rozdziału II Regulaminu. Zgodnie z postanowieniem § 4 pkt 6 tego rozdziału o treści „Wpłaty pieniężne dokonane tytułem czesnego nie podlegają zwrotowi ”- opłaty czesnego nie podlegały zwrotowi. W dniu 14 sierpnia 2003 r. na podstawie wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Antymonopolowego z dnia 19 czerwca 2002 r. Sygn. Akt XVII Amc 34/01 postanowienie o treści: „Płatność za kurs: po dokonaniu wpłaty pieniądze nie podlegają zwrotowi” zostało uznane za niedozwolone i zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego. Sąd Antymonopolowy (obecnie Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów) w cytowanym wyroku stanął na stanowisku, że „(...) generalna zasada nie zwracania stronie umowy ceny pomimo nie korzystania z przedmiotu umowy jest sprzeczna z dobrymi obyczajami oraz rażąco narusza interesy konsumenta. Słuchacz bowiem nie może zostać całkowicie pozbawiony możliwości zrezygnowania z uczestnictwa w kursie. Brak możliwości otrzymania wpłaconych pieniędzy jest nieadekwatny do ochrony kupca przed pochopnością decyzji i działań konsumenta. Takie postanowienie narusza zdaniem Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów zasady współzycia społecznego, takie jak: zaufanie stron, życzliwość, uczciwość. Taki wzorzec umowy koliduje również z dobrymi obyczajami kupieckimi, które nie przewidują zachowań takich jak: nadmierna chęć zysku czy wyzysk.”.

Badanie dokumentów przedstawionych przez Studium Generale Sandomiriense w postępowaniu wskazało, że przyjęta w rozdz. II § 4 pkt 6 Regulaminu na rok 2003/2004 zasada nie zwracania studentom czesnego nie była przestrzegana – dowód zwrotu czesnego z dnia 23 czerwca 2004 r. – k.17.

Regulamin w powyższej wersji obowiązywał do 1 października 2004 r. i został zmieniony Uchwałą Nr 8/2004 Senatu Studium Generale Sandomiriense z dnia 30 września 2004 r. w sprawie przyjęcia Regulaminu odpłatności za studia licencjackie. Regulamin na rok akademicki 2004/2005 nie zawierał postanowienia odmawiającego studentowi prawa do zwrotu zapłaconego czesnego. W sprawach rozliczeń z tego tytułu mają zastosowanie przepisy ogólne Kodeksu cywilnego (k-ty13-16).

Prezes Urzędu zważył, co następuje:

Art. 23a ust.1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jednolity: Dz. U. z 2003 r., nr 86, poz. 804 ze zm.) (zwana dalej ustawą o okik) stanowi, że przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące

w nie, bezprawne działanie przedsiębiorcy. Nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów.

Przesłankami zaistnienia zakazanej praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów są:

- 1) działanie przedsiębiorcy,
- 2) noszące znamiona bezprawności,
- 3) godzące w zbiorowe interesy konsumentów.

Zgodnie z przepisem art. 4 pkt 1a ustawy o okik ilekroć w ustawie jest mowa o przedsiębiorcy rozumie się przez to osobę fizyczną, osobę prawną, a także jednostkę organizacyjną nie mającą osobowości prawnej, organizującą lub świadczącą usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o działalności gospodarczej. Studium Generale Sandomiriense posiadało zdolność prawną, co zostało wykazane wyżej i wykonywało usługi edukacyjne polegające na kształceniu studentów w systemie wyższych studiów zawodowych, we własnym imieniu, zawodowo, odpłatnie, w sposób zorganizowany i ciągły. Wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 5 lutego 2003 r., sygn. akt XVII Ama 36/02, usługi edukacyjne o charakterze zarobkowym świadczone przez szkołę wyższą zostały uznane za działalność o charakterze użyteczności publicznej, zbliżoną do działalności gospodarczej, a podmiot świadczący te usługi za przedsiębiorcę w rozumieniu art. 4 ust. 1a ustawy o okik. Stanowisko Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów podzielił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 kwietnia 2004 r., sygn. akt III SK 22/04.

W związku z powyższym Prezes Urzędu stwierdził, że Studium Generale Sandomiriense było przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 ust. 1a ustawy o okik.

Tym samym pierwsza przesłanka została spełniona.

Bezprawne jest każde działanie przedsiębiorcy niezgodne z obowiązującym porządkiem prawnym, zasadami współżycia społecznego, czy też wolą stron wyrażoną w ramach swobody umów (por. Mała Encyklopedia Prawa, PWN, Warszawa 1980, s. 46 i 47). W art. 23a ust. 2 ustawy o okik przykładowo wymienione są zachowania przedsiębiorcy, które ustawodawca uznaje za bezprawne. Zgodnie z tym przepisem za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do „Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone” (zwany dalej Rejestr), o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego.

Porównanie postanowienia § 4 pkt 6 Regulaminu na rok 2003/2004 o treści: „Wpłaty pieniężne dokonane tytułem czesnego nie podlegają zwrotowi” z postanowieniem umieszczonym w Rejestrze o treści: „Płatność za kurs: po dokonaniu wpłaty pieniądze nie podlegają zwrotowi” wskazuje, że mamy do czynienia z takimi samymi postanowieniami zawartymi w różnych umowach wzorcowych. Występujące różnice literalne odnoszą się wyłącznie do używanej terminologii dotyczącej określenia wpłat pieniężnych. W każdym z omawianych zapisów opłaty odnoszą się do zapłaty za usługi edukacyjne, niezależnie od tego czy nazwiemy tę opłatę czesnym, czy opłatą za kurs i mają one charakter świadczenia głównego. Z ich treści wynika, że w obu przypadkach proponenci mieli za cel nie zwracanie konsumentowi (studentowi lub słuchaczowi) ceny, pomimo nie korzystania przez niego z przedmiotu umowy – usługi edukacyjnej. Zarówno student Studium Generale Sandomiriense jak i słuchacz szkoły językowej zostali całkowicie pozbawieni możliwości otrzymania niewykorzystanej kwoty z tytułu nie korzystania z przedmiotu umowy i tym samym rezygnacji z kontynuowania kształcenia. Porównanie kwestionowanego warunku Regulaminu

na rok 2003/2004 i postanowienia umieszczonego w Rejestrze dowodzi, iż ich treść w sposób na tyle tożsamy kształtuje prawa i obowiązki studenta, iż można przyjąć, że mamy do czynienia z tymi samymi postanowieniami umownymi.

Wzorce umowne są poddawane kontroli abstrakcyjnej. Kontrola ta obejmuje cały wzorzec umowy lub jego fragment stanowiący pojedyncze postanowienie umowne i jest dokonywana przez Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Z chwilą uznania postanowienia wzorca umowy za niedozwolone, a następnie wpisania go do Rejestru rozszerzona zostaje prawomocność wyroku wydanego w danej sprawie na osoby trzecie (art. 479⁴³ k.p.c.). Prawomocny wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z powodu szczególnego charakteru przedmiotu procesu ma powagę rzeczy osądzonej dla wszystkich i przeciwko wszystkim. Postanowienie uznane za niedozwolone przestaje być postanowieniem odnoszącym się do konkretnego wzorca umowy, a staje się samodzielnie funkcjonującą zasadą, spełniającą funkcję podobną do przepisu prawa. Konsekwencją umieszczenia postanowienia umowy w Rejestrze jest to, że posłużenie się nim będzie miało skutek wprowadzenia do umowy elementu bezwzględnie zakazanego przez prawo. Tym samym należy przyjąć, że niedozwolone będą takie postanowienia umów, które mieszczą się w „hipotezie” klauzuli wpisanej do Rejestru, i której treść zostanie ustalona w oparciu o dokonaną jej wykładnię. Nie jest bowiem konieczna literalna identyczność klauzuli wpisanej do rejestru i klauzuli z nią porównywanej. Zdaniem Prezesa Urzędu zbieżność celu oraz niewielkie różnice literalne pozwalają na przyjęcie, że klauzule w takim stopniu podobne należy uznać za mieszczące się w hipotezie klauzuli wpisanej do Rejestru (Biuletyn Nr 3 (11)/2003 Stowarzyszenia Konsumentów Polskich, s. 7).

Tym samym druga przesłanka została spełniona.

Ustawodawca w art. 23a ust. 2 ustawy o okik uznał za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów stosowanie w obrocie z udziałem konsumentów postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone. W związku z powyższym stosowanie przez przedsiębiorcę postanowień wzorców umów wpisanych do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone jest działaniem godzącym w zbiorowe interesy konsumentów i tym samym naruszającym zbiorowe interesy konsumentów.

Zgodnie z art. 22¹ Kodeksu cywilnego za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą. Student korzysta z usług edukacyjnych jako osoba fizyczna, w celu realizacji własnych potrzeb edukacyjnych Studium Generale Sandomiriense zawiera umowę ze studentem jako konsumentem na rynku usług edukacyjnych.

Przepisy ustawy o okik nie definiują pojęcia zbiorowego interesu konsumentów. Z całą pewnością mamy do czynienia z takim interesem, gdy działania przedsiębiorcy dotyczą zbiorowości i mogą dotknąć każdego potencjalnego konsumenta, czyli są powszechne. W przedmiotowej sprawie taką zbiorowością są studenci Studium Generale Sandomiriense, jak i wszyscy potencjalni studenci z całego kraju, którzy są lub będą zainteresowani podjęciem studiów na tej uczelni. Powszechny charakter usług edukacyjnych oznacza, że niniejsza sprawa dotyczy zbiorowych interesów konsumentów.

Tym samym trzecia przesłanka została spełniona.

Wobec stwierdzenia zaistnienia wszystkich trzech przesłanek Prezes Urzędu ustalił, że zachowanie Studium Generale Sandomiriense było bezprawne i godziło w zbiorowe interesy konsumentów.

W toku postępowania Studium Generale Sandomiriense wykazało, że Uchwałą Senatu z dnia 30 września 2004 r. od dnia 1 października 2004 r. został wprowadzony w życie „Regulamin Odpłatności za studia licencjackie w Studium Generale Sandomiriense – Wyższej Szkole Humanistyczno-Przyrodniczej w Sandomierzu” na rok akademicki 2004/2005, w którym nie występują postanowienia o treści „Wpłaty pieniężne dokonane tytułem czesnego nie podlegają zwrotowi.” lub podobne. Na dowód ww. zachowania Studium Generale Sandomiriense przedstawiło cytowaną wyżej Uchwałę Senatu i nowy „Regulamin Odpłatności za studia licencjackie w Studium Generale Sandomiriense – Wyższej Szkole Humanistyczno-Przyrodniczej w Sandomierzu”, który wszedł w życie w dniu 1 października 2004 r.

Prezes Urzędu uznał ww. zachowanie za wiarygodny i przekonywujący dowód, że Studium Generale Sandomiriense zaprzestało stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów od dnia wejścia w życie Regulaminu na rok akademicki 2004/2005, tj. od dnia 1 października 2004 r.

Wobec stwierdzenia zaistnienia praktyki, o której mowa w art. 23a ust. 1 i 2 ustawy o okik i zaniechania jej stosowania, Prezes Urzędu orzekł jak w sentencji.

Stosownie do treści art. 78 ust. 1 ustawy o ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów Delegatury w Łodzi.

Z upoważnienia
Prezesa Urzędu
Ochrony Konkurencji i Konsumentów
Dyrektor Delegatury w Łodzi

Iwona Bielska

Otrzymuje:

Wyższa Szkoła Humanistyczno-Przyrodnicza - Studium Generale Sandomiriense
ul. Krakowska 26
27-600 Sandomierz